

۲۳- آئین‌نامه اجرایی طراحی و تدوین برنامه ملی آینده‌نگاری علم و فناوری^۱

این آئین‌نامه به استناد مصوبه شماره ۱۵۴۲۰۲/ت ۵۱۳۷۷ هـ مورخ ۱۳۹۳/۱۲/۱۷ هیات وزیران به منظور انجام برنامه ملی آینده‌نگاری علم و فناوری کشور و هم‌راستا با راهبرد ملی ۶ از راهبرد کلان ۴ « نقشه جامع علمی کشور» در خصوص ضرورت انجام آینده‌نگاری علم، فناوری و نوآوری در کشور و به منظور پیاده‌سازی اقدام ملی ۱ از راهبرد ملی ۱ از راهبرد کلان ۳ در « سند راهبردی کشور در امور نخبگان» در خصوص جلب مشارکت و حضور فعال نخبگان و خبرگان اقتصادی و فناوری کشور در طرح‌های آینده‌نگاری ملی تنظیم شده است.

ماده ۱- اهداف آینده‌نگاری

آینده‌نگاری ملی با چهار هدف اصلی زیر و در راستای تحقق اقتصاد دانش‌بنیان و مقاومتی اجرا می‌شود:

- ۱) تعیین اولویت‌های فناوری و نوآوری کشور
- ۲) نقشه راه دستیابی به آن‌ها، در چارچوب نقشه جامع علمی کشور و سیاست‌های کلی علم و فناوری کشور

^۱ این آیین‌نامه در ۱۱ ماده و ۷ تبصره در هجدهمین جلسه شورای عالی عتف مورخ ۱۳۹۴/۰۶/۰۲ به تصویب رسید.

- ۳) ایجاد هوشمندی نسبت به تحولات فناورانه و اقتصادی - اجتماعی در سطح نخبگان اجرایی و جامعه علمی و صنعتی
- ۴) ایجاد وفاق، همسویی و همگرایی در مورد اولویت‌ها بین نخبگان اجرایی و جامعه علمی و صنعتی
- در این برنامه اهداف فرعی زیر مدنظر قرار می‌گیرد:
- ۱) بهره‌گیری حداکثری از فعالان زنجیره تولید علم تا خلق ثروت و مشارکت صاحب نظران و نخبگان کشور در عرصه سیاست‌گذاری،
- ۲) ایجاد هم‌رأیی، هم‌افزایی و اجماع میان سیاست‌گذاران، مجریان و جامعه در خصوص اولویت‌ها و برنامه‌های تحقق آن‌ها،
- ۳) افزایش ارتباطات میان نهادهای دانش - صنعت - بازار،
- ۴) ایجاد هماهنگی میان دستگاه‌های اجرایی، نهادهای خصوصی، دولتی، عمومی و غیردولتی در راستای تحقق اهداف کلان ملی،
- ۵) افزایش توجه و تمرکز بر آینده بلندمدت در برنامه‌های توسعه کشور
- ۶) افزایش تعهد فعالان در جامعه در خصوص اجرای سیاست‌های توسعه دانش‌بنیان و تحقق اولویت‌ها.

ماده ۲- تعریف آینده‌نگاری

آینده‌نگاری فرآیندی است نظام‌مند و برخوردار از روش‌شناسی علمی و یک ساختار همکاری مشخص، که با مشارکت جمع وسیعی از خبرگان و فعالان علمی، صنعتی، فناورانه، اقتصادی و مدیران اجرایی و سیاست‌گذاران، جهت‌گیری‌های کلان، اولویت‌ها و نقشه راه آینده میان‌مدت تا بلندمدت را در یک حوزه بخشی یا فناوری یا یک مسأله ملی تعیین می‌نماید.

ماده ۳- مدیریت اجرای برنامه‌های آینده‌نگاری بر عهده معاونت سیاست‌گذاری و ارزیابی راهبردی معاونت علمی و فناوری ریاست‌جمهوری است که در سطح ملی مسؤولیت‌های کلان زیر را به عهده خواهد داشت:

۱. ایجاد هماهنگی (به منظور تعیین موضوعات و حوزه‌های راهبردی مشخصی که طرح‌های ملی آینده‌نگاری در خصوص آن‌ها انجام می‌شود) از طریق کمیته راهبری و جلب مشارکت ذی‌نفعان؛
۲. برنامه‌ریزی اجرایی در خصوص طرح‌های ملی آینده‌نگاری کشور؛
۳. تعیین مجریان، کمیته‌های مدیریت و دستگاه‌های متولی در هر طرح، دستگاه‌های همکار و شبکه فعالان و خبرگان؛
۴. تدوین و نظارت بر کیفیت اجرای روش‌شناسی و زمان‌بندی طرح‌های ملی آینده‌نگاری؛
۵. جلب مشارکت دستگاه‌های اجرایی مرتبط با طرح ملی آینده‌نگاری در قالب دستگاه‌های متولی و همکار و شبکه فعالان و خبرگان از طریق کمیته راهبری؛
۶. برآورد بودجه و تامین مالی به صورت مشارکت با دستگاه‌های متولی یا مستقل در جهت انجام برنامه‌های ملی آینده‌نگاری؛
۷. همکاری‌های بین‌المللی با سایر کشورها و سازمان‌های بین‌المللی در انجام آینده‌نگاری، توسعه روش‌شناسی و انجام مطالعات مشترک و
۸. انجام فعالیت‌های ترویجی، آموزش و فرهنگ‌سازی در زمینه آینده‌نگاری در کشور.

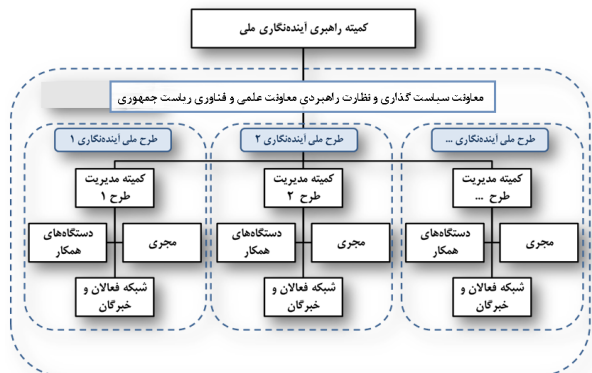
ماده ۴- طرح ملی آینده‌نگاری

طرح ملی آینده‌نگاری، برنامه‌های مستقل آینده‌نگاری هستند، که با موضوع یک حوزه بخشی (مانند صنعت نساجی یا امنیت عمومی)، یا یک حوزه فناوری (مانند فناوری اطلاعات و ارتباطات) یا یک مسأله ملی (مانند بحران آب) انجام می‌شود.

ماده ۵- ارکان برنامه ملی آینده‌نگاری

برنامه ملی آینده‌نگاری ساختاری با ارکان زیر را شامل خواهد شد:

۱. کمیته راهبری طرح‌های ملی آینده‌نگاری: که وظیفه آن عبارت است از: تصویب موضوع طرح ملی آینده‌نگاری، قلمرو، کمیته مدیریت، دستگاه متولی، دستگاه‌های همکار در هر طرح و همچنین بررسی نتایج آینده‌نگاری به عنوان اولویت‌های کمیسیون‌های تخصصی شورای عالی عتف.
۲. کمیته مدیریت طرح: کمیته‌ای شامل بالاترین مسوولان دستگاه‌های متولی در خصوص موضوع آینده‌نگاری؛ به همراه نماینده مجری و نماینده شبکه فعالان و خبرگان آن طرح.

۳. **مجری:** شخصیتی حقوقی متشکل از متخصصان روش‌شناسی آینده‌نگاری که وظیفه طراحی روش‌شناسی، تسهیل‌گری، پیاده‌سازی و مشاوره در خصوص روش‌شناسی را بر عهده دارند و صلاحیت آن توسط معاونت سیاست‌گذاری و ارزیابی راهبردی احراز شده است.

۴. **دستگاه‌های همکار:** شامل نهادهای دولتی و غیردولتی که در انجام آن طرح ملی آینده‌نگاری، تمایل به همکاری و مشارکت دارند و درخواست مشارکت آن‌ها، توسط معاونت سیاست‌گذاری و ارزیابی راهبردی تایید شده است.

۵. **شبکه فعالان و خبرگان:** شبکه‌ای از فعالان علمی، فناورانه، صنعتی، اقتصادی و سیاست‌گذار در آن موضوع که از خبرگی و بینش آنان به منظور دستیابی به اهداف آینده‌نگاری و شناسایی فرصت‌ها و تهدیدهای آینده و پاسخ به آن‌ها استفاده می‌شود.

تبصره ۱: کمیسیون دائمی شورای عالی عتف به اضافه افراد معرفی شده از سوی معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری نقش کمیته راهبری آینده‌نگاری ملی را ایفا می‌نماید.

تبصره ۲: معاونت سیاست‌گذاری و ارزیابی راهبردی حداقل هر ۶ ماه وضعیت پیشرفت آینده‌نگاری را به اطلاع کمیته راهبری می‌رساند.

تبصره ۳: کمیسیون‌های تخصصی شورای عالی عتف به عنوان هسته-های کارشناسی کمیته راهبری فعالیت خواهند کرد.

تبصره ۴: جلسات کمیته راهبری با حضور دو سوم اعضاء تشکیل می‌شود و تصمیمات آن با رأی موافق اکثریت نسبی کل اعضای کمیته راهبری معتبر است.

ماده ۶- معیارهای تشخیص صلاحیت مجری طرح ملی آینده‌نگاری

معاونت سیاست‌گذاری و ارزیابی راهبردی وظیفه دارد تا از میان اندیشکده‌ها و اندیشگاه‌ها، دانشگاه‌ها، پژوهشگاه‌ها، پژوهشکده‌ها، مؤسسه‌ها، مراکز و گروه‌های پژوهشی، انجمن‌های علمی و سایر نهادهای دولتی و غیردولتی بر اساس معیارهای زیر فهرست نهادهای واجد شرایط جهت اجرای آینده‌نگاری ملی کشور را شناسایی و معرفی نماید:

۱. سابقه انجام طرح‌های الف) آینده‌پژوهی و ب) سیاست‌گذاری علم، فناوری و نوآوری
۲. برخورداری از متخصصان آینده‌نگاری و سیاست‌گذاری
۳. شرایط عمومی نشان‌دهنده توانمندی‌های اجرایی

تبصره: شیوه‌نامه ارزیابی متقاضیان اجرای طرح توسط معاونت سیاست‌گذاری و ارزیابی راهبردی تدوین شده و به صورت عمومی منتشر می‌شود.

ماده ۷- تشکیل جلسات کمیته راهبری

کمیته راهبری هر ۲ ماه یکبار، به دعوت معاونت سیاست‌گذاری و ارزیابی راهبردی تشکیل جلسه می‌دهد.

ماده ۸- دوره توالی

هر ساله، حداقل ۳ طرح ملی آینده‌نگاری در کشور توسط معاونت سیاست‌گذاری و ارزیابی راهبردی آینده‌نگاری سازمان‌دهی و اجرای آن مدیریت می‌شود.

ماده ۹- ضمانت اجرایی نتایج

نتایج به دست آمده از طرح‌های ملی آینده‌نگاری، پس از تأیید شورای عالی علوم، تحقیقات و فناوری، معادل اولویت‌های ملی، بخشی یا اولویت‌های تحقیقاتی دستگاه‌های اجرایی یا اصطلاحات مشابهی است که در آیین‌نامه‌های اجرایی دولت و قوانین، اعم از تبصره ذیل ماده ۵۶ قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت، به آن اشاره شده است. همچنین این نتایج پس از تأیید ستاد اجرایی‌سازی نقشه جامع علمی کشور در شورای عالی انقلاب فرهنگی به عنوان اولویت‌های نقشه جامع علمی کشور در نظر گرفته می‌شود.

ماده ۱۰- خروجی‌های طرح ملی آینده‌نگاری

خروجی‌های هر طرح ملی آینده‌نگاری شامل موارد زیر است:

- (۱) فهرست اولویت‌های الف) نیاز، بازار و حوزه‌های کاربرد، ب) محصولات و خدمات، پ) حوزه‌های قابلیت‌های فناورانه محوری آینده

و ت) حوزه‌های توانمندساز اعم از سرمایه‌ انسانی (مانند آموزش عالی و حرفه‌ای)، زیرساخت‌های دانشی (مانند شبکه‌ها و آزمایشگاه‌ها) و همکاری‌های بین‌المللی؛

۲) سند سیاستی توسعه تولیدات و صادرات دانش‌بنیان در آن بخش به همراه چشم‌انداز ۲۰ ساله در آن حوزه و نگاهت نهادی؛

۳) ره‌نگاشت (برنامه اقدام گذار از وضعیت موجود به مطلوب) ۵ ساله توسعه دانش‌بنیان آن بخش؛

۴) تحلیل و ارزیابی بلندمدت توانمندی‌های فناوری و نوآوری کشور در آن حوزه؛

۵) شاخص‌های سنجش و ارزیابی اقتصاد دانش‌بنیان در آن حوزه و

۶) مطالعات پشتیبان، شامل گزارش‌های به دست آمده از پیاده‌سازی روش‌های انتخاب شده

تبصره ۱: موارد ۱، ۴، ۵ و ۶ برای هر طرح ضروری است و موارد ۲ و ۳ به تشخیص کمیته مدیریت طرح خواهد بود.

تبصره ۲: دستورالعمل مربوط به خروجی‌ها توسط معاونت سیاست‌گذاری و ارزیابی راهبردی پیش از شروع طرح ملی آینده‌نگاری تعیین می‌شود.

ماده ۱۱- افق زمانی

اولویت‌های هر بخش در افق بلندمدت ۱۰ تا ۲۰ ساله و ره‌نگاشت (نقشه راه) توسعه دانش‌بنیان در افق میان‌مدت ۵ ساله به صورت مجزا ارائه می‌شود.